
ROZMAITOSCI.

5. O SZKOLE SZCZEGOLNEY LEŚNIC- TWA W WARSZAWIE.

Wszystkie rządy krajów cywilizowanych uznały iednoznacznie potrzebę ustanowień, w których młodzież po ukończeniu nauk ogólnych, w zamiarze poświęcenia się wyłącznego iednemu rodzajowi służby publiczney, znajduje sposobność wydoskonalenia się w potrzebnych sobie znaomościach. — Ustanowienia takie nazwano szkołami szczególnymi (*coles speciales*) albo służbowymi (*coles de service*). Takimi są korpusy Kadetów, szkoły Artylerji, Inżynierji, Miernictwa, Instytutu morskie, górnicze, lekarskie; do ich liczby należą i szkoły leśne. — Te ostatnie, choć późniéj od innych, zastanowiły iednak uwagę Rządów, tych mianowicie, które obszerną własnością posiadając lasy, znaczney liczby oświeconych i wprawnych potrzebiują Urzędników. I tak

zaprowadziły u siebie szkoły leśne, naydawniéy rządy Niemieckie, Duński, późniéy Austryjicki i Rossyiski. — Czas było, aby i w Królestwie Polskiem tak obfitującym w lasy podobny utworzony został Instytut. Odrodzenie się narodu ostatnie, potężnem ramieniem zabezpieczone, dało do tego powód i sposobność rządowi naszemu obecnemu, który w przeciągu lat niewielu bytu swego tak wiele innych ustanowień albo na nowo zaprowadził, albo też wskrzesił lub rozwinął.

Nim do krótkiego rysu o szkole leśnéy Polskiéy przystąpimy, zastanówmy się wprzód w ogólności nad istotą i potrzebnymi dobréy szkoły leśnéy znamionami.

Każda szkoła szczególna powinna bydź przygotowaniem do służby. Młody człowiek w takiéy szkole doskonalący się, równo z ukończeniem iéy kursów, równo z wyzwoleniem swoim (że tego użyjemy wyrazu) iuż mieć powinien zupełną na dobrego Urzędnika zdolność, to iest: posiadać powinien w równym stopniu *Naukę* i *Wprawę*. Połączenie tych obu warunków tak iest dla każdego Kandydata istotném, że szkoła, któraby téy podwóynéy młodym uczącym się niepodawała sposobności, dobrą szkołą szczególną nazwaćby się niemogła. — Tę cechę mieć takóž powinna *Szkoła szczególna Leśnictwa*. — Tak

w tym rodzaju służby publicznej iak w innych, stopniowe było postępowanie usiłowań rządowych we wszystkich krajach. — Przygotowanie się urzędników publicznych zaczęło się wszędzie od naśladowania sposobu przez rzemieślników używanego. — Młodzi ubiegający się, zaczęli od praktycznego wykonywania działań samych, pod okiem i przy pomocy takich, co doskonałą posiadali wprawę. — Tak się jeszcze doskonałą urzędnicy leśni w tych wszystkich krajach, gdzie dla tego wydziału niemasz szkoły szczególnej. Tym sposobem przygotowany urzędnik, może wprawdzie wykonywać dane sobie rozkazy, obeznany jest z przedmiotami zwyczajnie go otaczającymi, ale podnieść się do źródła zjawień, wytłomaczyć przyczyny tego co widzi, objaśnić przesady, poprawić złe zastosowanie prawideł, nie jest i niemoże być wstanie.

Rozum ludzki, co nigdy niespoczywa, postrzegł niedostateczność tego empirycznego usposobienia, chwycił się więc innej drogi, i tu i owdzie tak Rządy iak prywatni, zaprowadzać zaczęli Instytuta leśne, w których młodzież iak najlepszą znalazła sposobność oświecenia się w teorii i zastanowienia się nad ogólnymi prawami przyrodzenia, podług których wszystko na świecie tworzy się, zmienia lub przekształca.

Te Instytuta pierwotne miały iednak wielką niedogodność, bo kształcąc rozum młodego ucznia, i z bogacając go wiadomościami naukowemi, na tym się ograniczały; zaniedbując obeznania go wczesnego z obowiązkami iakie go czekaia i z działaniami które w urzędowaniu wykonywać będzie powinien. — To sprawiło, że wychodzący ze szkół leśnych pierwotnych Kandydat, bardzo dobrze nazwał po łacinie rodzaj i gatunek drzewa, wiedział skład kwiatu każdéj rośliny, umiał rachunek algebraiczny, znał teorię *Uprawy* i *Urządzenia leśnego*, ale lasu samego nigdy niewidział, nienauczył się rozeznać wiek drzewa od oka, nienabył wprawy oszacowania iego wysokości i masy na pniu, nienauczył się sądzić o lasach nieregularnych, o różnych stopniach téj nieregularności, o najłatwiejszym sposobie wyprowadzenia go z nieładu do lepszego porządku, niepoznał zwyczajów narodowych i miejscowych, nienauczył się iak postąpić w przypadku przedaży, licytacyi, iak sporządzić rachunek, iak prowadzić rejestra, manualy, słowem wychodził ze szkoły, a do służby wcale był ieszcze nieusposobionym.

Uznano więc nakoniec potrzebę połączenia w saméj Szkole Praktyki z teorią. — Doskonalsze ważnego tego przedmiotu zgłębienie miało wskutku, że teraz taką tylko Szkołę szcze-

gólną leśnictwa mieć można za dobrą, za odpowiadającą celowi ustanowienia swego, w której młody Kandydat znaleźć może sposobność nabyćcia.

1. Wiadomości teorycznych właściwych leśnictwu.
2. Znaomości posiłkowych.
3. Praktyki niższej i wyższej — lub
4. Praktyki mierniczej.

Jakie są wiadomości teoryczne właściwie leśne, i jakie są dla leśniczego potrzebne znaomości posiłkowe, o tym w Numerze pierwszym Sylwana, na samym jego wstępie, dostatecznie daliśmy wyobrażenie. — Co do Praktyki, rzecz tę pokrótce wyłuszczyliśmy z zastosowaniem iéy do leśnictwa Polskiego.

Praktykę leśnictwa dzielić można: na praktykę *pospolitą*, na praktykę naukową *niższą*, na praktykę naukową *wyższą* i na praktykę *mierniczą*.

Nazywamy praktyką *pospolitą* tę, do której nabyćcia sama tylko codzienna wprawa, bez żadnego wpływu Nauki jest dostateczną. — Taka praktyka wystarcza w służbie naszej leśnej dla Strażników i Strzelców i dla tego żadnego innego przygotowania się do służby, od szuka-

iących tego rodzaju posady, u nas niewymagają. — Byłoby wprawdzie do życzenia, ażeby każdy Strażnik i Strzelec umiał przynajmniej czytać, pisać, znał początki Arytmetyki i różnił dobrze wszystkie gatunki drzew u nas rosnących, ale gdy ostatnią wiadomość powziąć może przez same z ludźmi obcowanie, a trzech pierwszych znajomości z czasem cała nasza ludność w szkołach wiejskich nabywać będzie, niepotrzebne więc jest i będzie nadal, ukształcać Kandydatów do tego stopnia służby leśnej w osobnej szkole szczególniej.

Praktyką naukową *niższą* nazywamy taką, przez którą nabyć można znajomości i wprawy potrzebnej do administrowania jednym leśnictwem i do wykonywania w nim urządzeń dotyczących się zagospodarowania, uprawy tak naturalnej jak sztucznej, Policyi i rachunkowości, a zatem znajomości potrzebnej Nadleśniczemu i podleśnemu.

Praktyką naukową *wyższą* nazywamy tę, przez którą nabyć można znajomości najogólniejszych w leśnictwie dotyczących się prawideł organicznych, urządzających, skarbowych, prawnych i policyjnych, potrzebnych urzędnikom sterującym, iako to: Nadleśnym Jeneralnym i Assessorom Nadleśnym.

Nakoniec praktyką *mierniczą* nazywamy wykonywanie prac mierniczych pod okiem biegłego mierniczego ze względem szczególnym na przedmioty i potrzeby leśnictwa.

Szkoła szczególna leśnictwa ustanowiona w Warszawie, winna utworzenie swoje Postanowieniu Królewskiemu z dnia 17 Października roku 1816, które później rozwinięte zostało Postanowieniem Namiestnika Królewskiego z dnia 20 Stycznia 1818 roku.

Rozważne zastanowienie się nad przepisami postanowienia tego przekona, że w urzędzeniu naszey Szkoły leśney na wszystkie cele i potrzeby służby miano wzgląd przyzwoity. — Następujący krótki rys postępów tego Instytutu okaże, o ile wykonanie odpowiedziało zamiarowi i czego się nadal po nim spodziewać można.

ROK PIERWSZY. 1818.

Pierwsze otworzenie Szkoły leśney, nastąpiło dnia 26 Marca, w Lokalu Uniwersytetu, gdzie cały kurs z dozwolenia Rady Uniwersyteckiey ciągle się odbywał.

Professorami Szkoły leśney mianowani zostali przez Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu PP. *Krysiński, Szubert, Kitaiewski,*

Skrodzki i Matuszewski, pierwsi czterey Professorowie Uniwersytetu, piąty Professor Lyceum Warszawskiego.

Kurs ten pierwszy początkowy i przygotowawczy odbył się stosownie do przyiętego planu i podług niego dali wciągu onego.

PAN K R Y S I Ń S K I.

w ogóle.

Administracyi leśnéy Lekcyi — 27.

PAN S Z U B E R T.

Botaniki leśnéy	29	} 47.
Uprawy leśnéy	18	

PAN K I T A I E W S K I.

Entomologii	10	} 32.
Mineralologii	11	
Chemii	11	

PAN S K R O D Z K I.

Zoologii ogólnéy i myśliwéy — 50.

PAN M A T U S Z E W S K I.

Arytmetyki	47	} 184 .
Geometrii	46	
Algebry	48	
Języka Niemieckiego	43	

w ogóle Lekcyi — 340.

Słuchało kursu tygo przyjętych i zapisanych do Ksiąg szkolnych Uczniów stałych dzie-
więciu — to jest :

1. Stanisław Gumowski.
2. Franciszek Dobronoki.
3. Jan Kulpiński.
4. Felix Zawadzki.
5. Alexander Wołowski.
6. Kazmierz Urbański.
7. Franciszek Szalkowski.
8. Jan Kowalski.
9. Floryan Pleszczyński.

Skończył się kurs ten dnia 31 Lipca. —
Examen odbył się dnia 19 Października. —
Skutkiem iego posunięci zostali do kursu dru-
giego.

1. Stanisław Gumowski.
2. Floryan Pleszczyński.
3. Kazmierz Urbański.
4. Alexander Wołowski.

Pozostał się ieszcze nadal w kursie pier-
wszym

5. Jan Kulpiński.

Uwolnieni na własne żądanie

6. Franciszek Dobronoki.

7. Felix Zawadzki.
8. Franciszek Szalkowski.
9. Jan Kowalski.

Wtym roku brak Lokalu niepozwoił myśleć o zaczęciu Biblioteki ani też Muzeum. —

R O K D R U G I 18 $\frac{18}{19}$.

Wtym roku niaęty został osobny lokal dla Szkoły leśnéy w domu dawniey JW. Roźnieckiego przy Ulicy Mazowieckiey Nro 1346. — Wtym lokalu z dwunastu Izb złożonym, dwie przeznaczono na dawanie lekcy, dwie na Bibliotekę, Posiedzenia Rady i Muzeum, reszta dla Sekretarza Rady, dla Uczniów stałych i dla Woźnego.

Z liczby Professorów ubył naten rok, uwolniony na własne i usilne żądanie P. *Krysiński*. — Na iego mieyscu mianowała Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu P. Hrabiego *Skarbka*. — Oprócz tego przybył nowo mianowany Nadleśny Naczelny iako drugi członek Rady i Professor P. *Baron Brinken*. — a do liczby Professorów szkoły P. *Colberg* mianowany przez Kommissyą Rządową i P. *Lange* zwłasnego ofirowania się i gorliwości. — Dawanie Policji leśnéy i Statystyki leśnéy wziął nasiebie *Prezes Rady szkólnéy*.

Kurs Nauk podzielono w tym drugim roku na dwa Oddziały; na oddział pierwszoletnich i na oddział drugoletnich.

w oddziale pierwszoletnich dawane były:

Arytmetyka.

Geometrya.

Botanika.

Entomologia.

Zoologia.

Mineralogia.

—

Uprawa leśna.

—

Język Niemiecki.

w oddziale drugoletnich:

Trigonometria.

Algebra.

Miernictwo.

Niwellacya.

—

Fizyka.

Mechanika.

Chemia.

—

Wyrabianie leśne albo użytkowanie.

Szacowanie lasów.

Łowy.

—

Ekonomia polityczna,

Technologia.

Budownictwo wiejskie.

Hydrotechnika.

Język Niemiecki.

w obu oddziałach razem.

Policja leśna.

Administracja leśna.

Statystyka leśna.

Rysunek topograficzny.

Dawanie Lekcyi w obu Kursach zaczęte 27 Października 1818, a ukończone 3 Sierpnia 1819. — uskutecznione zostało w sposób następujący, co do osób uczących, nauk i liczby Lekcyi.

I. PREZES RADY SZKOLNÉY.

			<i>razem.</i>
Policji leśnéy	Lekcyi	10	} 18.
Statystyki leśnéy	8	

2. PAN BRINKEN.

Szacowania Lasów	52	} 104.
Łowów	52	

3. P A N S Z U B E R T.

Botaniki leśnéy	70	} 134.
Uprawy	56	
Użytkowania lasów	8	

4. P A N K I T A I E W S K I.

Entomologii leśnéy	37	} 128.
Mineralogii	28	
Chemii	35	
Technologii	27	

5. P A N S K R O D Z K I.

Mechaniki	27	} 104.
Zoologii myśliwéy	40	
Fizyki	37	

6. P A N S K A R B E K.

Ekonomii politycznéy	—	38
--------------------------------	---	----

7. P A N M A T U S Z E W S K I.

Arytmetyki	22	} 226.
Geometrii	48	
Trygonometrii	28	
Algebry	51	
Języka Niemieckiego	77	

P. COLBERG.

Miernictwa	lekcyi 28	} razem 64
Niwellacyi	4	
Rysunku topograficznego	32	

P. LANGE.

Hydrotechniki	— 14
-------------------------	------

w ogóle lekcyi 83o.

Słuchało kursu drugoletnich — Uczniów
posuniętych czterech — to iest :

1. Stanisław Gumowski.
2. Floryan Pleszczyński.
3. Kazimierz Urbański.
4. Alexander Wołowski.

Słuchało kursu pierwszoletnich — ieden
pozostały

5. Jan Kulpiński.

i nowo przyiętych dziesięciu — to iest :

6. Kazimierz Janczewski.
7. Michał Szware.
8. Ludwik Nowicki.
9. Maciej Jarmoliński.
10. Tomasz Ordyniec.
11. Franciszek Swieykowski.
12. Hieronim Leśniewski.
13. Stanisław Targoński.
14. Piotr Romanowski.
15. Franciszek Czaplicki.

Examinów odbyło się dwa, ieden pierwszoletnich w dniu 31 Lipca. — Drugi drugoletnich w dniach 3 i 4 Sierpnia 1819. — Skutkiem onego

Przeszli do praktyki, wszyscy czterey uczniowie drugoletni — to iest:

1. Stanisław Gumowski.

2. Floryan Pleszczyński.

3. Kazimierz Urbański.

4. Alexander Wołowski.

Posunięci zostali z kursu pierwszoletnich, do kursu drugoletnich.

5. Jan Kulpiński.

6. Kazimierz Janczewski.

7. Michał Szwarc.

8. Ludwik Nowicki.

9. Maciény Jarmoliński.

10. Tomasz Ordyniec.

11. Franciszek Czaplicki.

12. Piotr Romanowski.

Uwolnieni na własne żądanie.

13. Hieronim Leśniewski.

14. Franciszek Swieykowski.

15. Stanisław Targoński.

W tym roku drugim zakupiono pierwsze dzieła do Biblioteki, na końcu roku liczba tomów wynosiła 426.

VI Muzeum zoologicznego pierwszy nastąpił zakład — na końcu roku następujące exemplarze w nim się znajdowały :

1. Królik, *Lupus cuniculus*.
2. takiż skeletowany.
3. Kret pospolity biały, *Talpa europaea variabilis*.
4. Cztery pary wieńców (rogów) ielenich a między nimi jeden o 16 gałęziach.
5. Głowa i rogi Zebra.
6. Rogi Łosie.
7. Rogi Sarnie.

ROK TRZECI 18 $\frac{1}{2}$.

W tym roku innéy w Professorach niebyło odmiany, iak, że P. Lange dla słabości zdrowia dobrowolnie ofiarowanéy posługi swoiéy zaniechać musiał, i że P. Zewald Nadrachmistrz w Wydziale leśnym Kommissyi Przychodów i Skarbu przyjął na siebie dawanie kursu rachunkowości leśnéy.

Na ten rok urządzony został nowy i systematyczniejszy Plan Nauk, podobny do obrazu ogólnego zności, leśnictwo składających, który w Numerze pierwszym Sylwana (karta 8.) umieściliśmy, a który dzieli się: I. na nauki wstę-

pne, II. na techniczne, III. na polityczne, IV. na dodatkowe.

Kurs ten trzeci podzielony został na oddziały iak następuie:

Dla oddziału pierwszoletnich przeznaczono.

- II. Arytmetykę
- Geometrią
- Botanikę ogólną
- Botanikę leśną
- Zoologią ogólną i myśliwą
- Entomologią
- Mineralogią
- IV. Język Niemiecki

Dla oddziału drugoletnich przeznaczono.

- II. Trygometrią
- Algebrę
- Mechanikę
- Chemią
- Fizykę
- Technologią
- Użytkowanie
- Urządzenie lasów
- III. Prawo leśne
- Ekonomią leśną
- IV. Język Niemiecki.

Dla obu oddziałów wspólnie przeznaczono.

- I. Historią leśnictwa
Encyklopedyą leśną
Literaturę leśną
- II. Miernictwo
Niwelacją
Uprawę lasów.
Policją leśną.
- III. Ekonomią polityczną.
Naukę prawa.
Skarbowość leśną.
Statystykę leśną kraiową.
- IV. Rysunek topograficzny.
Kaligrafią.

Dawanie lekcyi zaczęte dnia 14 Października 1819, a ukończone dnia 28 Lipca 1820, uskuteczniło się w sposób następujący, co od osób uczących przedmiotu naukowego i liczby lekcyi:

PREZES RADY SZKOLNEY.

	<i>razem</i>
Uprawy leśnéy . . . lekcyi —	37

P. B R I N K E N.

Historyi leśnictwa	}	14	}	64.
Encyklopedyi leśnéy				
Literatury leśnéy				
Urządzenia lasów				
Ekonomii leśnéy		24		

P. SZUBERT.

Historyi naturalnéy i botaniki ogólnéy	58	} razem 114
Botaniki leśnéy	39	
Użytkowania lasów	17	

P. KITAIEWSKI.

Entomologii	36	} 123
Chemii	34	
Mineralologii	34	
Technologii	19	

P. SKRODZKI.

Mechaniki	57	} 126
Zoologii ogólnéy	21	
Zoologii myśliwéy	41	
Fizyki	7	

P. SKARBEEK.

Policyi leśnéy	13	} 83
Ekonomii politycznéy	52	
Prawa ogólnego	18	

P. MATUSZEWSKI.

Arytmetyki	22	} 199
Geometrii	43	
Trygonometrii	26	
Algebry	55	
Języka Niemieckiego	52	

P. COLBERG.

Miernictwa i Niwellacyi	53	} 177
Rysunku topograficznego	85	

P. ZEWAŁD.

Rachunkowości leśnéy	13
--------------------------------	----

w ogóle lekcy 929

Statystyki leśnéy dla zatrudnień rządowych dawać niemógł Prezes, dla podobnéy przyczyny prawa leśnego dawać niemógł Nadleśny Naczelnny.

Odbywali w tym roku praktykę nadzwyczajną (*dla nieprzybycia z Zagranicy Nadleśniczego, któremu kursa praktyczne powierzone być mają*) przy Nadleśnym Naczelnym, a mianowicie przy urządzeniu leśnictw Województwa Sandomirskiego i Mazowieckiego.

Praktykanci:

1. Stanisław Gumowski.
2. Florian Pleszczyński.
3. Kazimierz Urbański.
4. Alexander Wołowski.

Słuchało lekcy w oddziale drugoletnich posuniętych ośmiu, to jest:

5. Jan Kulpiński.
6. Kaźmierz Janczewski.

7. Michał Szwarc.
8. Ludwik Nowicki.
9. Maciék Jarmoliński.
10. Tomasz Ordyniec.
11. Franciszek Czaplicki.
12. Piotr Romanowski.

Słuchało lekcy pierwszoletnich nowo przyjętych uczniów stałych siedemnastu, to iest :

13. Jan Korzeniowski.
14. Jakób Sikorski.
15. Jan Janczewski.
16. Apolinary Dębski.
17. Teofil Krysiński.
18. Alexander Kawecki.
19. Alexander Kwiatkowski.
20. Jan Karbowski.
21. Antoni Auleitner.
22. Hipolit Sczytowski.
23. Karol Jelnicki.
24. Józef Rozbicki.
25. Adam Wołowski.
26. Klemens Krynicki.
27. Ferdynand Laudyn.
28. Józef Jakubowicz.
29. Tomasz Kępiński.

Examinów odbyło się dwa. Jeden pierwszoletnich dnia 6 Października — drugi drugoletnich dnia 7 Października. — Skutkiem onego.

Przeszli do praktyki:

1. Kazimierz Janczewski.
2. Maciény Jarmolnski.
3. Michał Szware.
4. Ludwik Nowicki.
5. Franciszek Czaplicki.
6. Tomasz Ordyniec.
7. Jan Kulpiński.

Posunięci do oddziału drugoletnich:

1. Alexander Kwiatkowski.
2. Ferdynand Laudyn.
3. Antoni Auleitner.
4. Alexander Kawecki.
5. Jan Janczewski.
6. Karól Jelnicki.
7. Jan Karbowski.
8. Józef Rozbicki.

Pozostali ieszcze nadal w oddziale pierwszoletnich.

1. Teofil Krysiński.
2. Klemens Krynicki.
3. Józef Jakubowicz.

Niebyli obecnemi na Examinie.

1. Jakób Sikorski.
2. Apolinary Dębski.

Uwolnieni na własne żądanie.

z oddziału pierwszego:

1. Jan Korzeniowski.
2. Hipolit Szczytowski.
3. Adam Wołowski.
4. Tomasz Kępiński.

z oddziału drugiego:

5. Piotr Romanowski.

Wtym roku trzecim pomnożyła się Biblioteka Szkoły Leśnej o Tomów 416 — pomiędzy którymi odebrała też Biblioteka w darze:

- od Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu, Encyklopedyą, *Krunitza* i inne Dzieła Tomów 139.
- od Prezesa Rady szkolnej dzieł różnych » 4.
- od Professora Skarbka dzieło własne o gospodarstwie kraiowym » 2.
- od Professora Colberga dzieło własne o miarach i wagach » 1.
- od P. Szotarskiego Kommissarza Wydziału Dóbr i Lasów w Województwie

Kaliskiem, dzieło kosztowne *Loudona* o zakładaniu folwarków *in folio* » 1.
 od P. Professora Borodzi-
 cza dzieło leśne P. Lewin » 1.

w Ogóle Tomów 148.

Biblioteka ta zawiera w sobie teraz Tomów 839 w następujących Materyach:

I. *T e c h n i c z n e.*

Dzieł. Tomów. w ogóle.

1. Matematyka	24	30	} 193 532.
2. Fizyka	8	11	
3. Chemia	2	2	
4. Historia naturalna . . .	78	380	
5. Technologia	15	17	
6. Myślistwo	16	26	
7. Wypychanie Zwierząt .	2	2	
8. Uprawa Lasów	10	11	
9. Zachowanie Lasów . . .	14	16	
10. Użytkowanie Lasów . .	5	5	
11. Rybołówstwo	3	4	
12. Ogrodnictwo	3	3	
13. Rolnictwo	10	18	
14. Górnictwo i Hutnictwo .	3	7	

II. *Polityczne.*

15. Ekonomia polityczna	2	3	} 15 18
16. Prawo	4	4	
17. Ekonomia leśna	6	7	
18. Geografia ogólna	1	1	
19. Geografia leśna	2	3	

III. *Rozmaite.*

20. Szkoły leśne i Examina	3	3	} 60 289.
21. Peryodyczne	11	81	
22. Tabele leśne	3	6	
23. Ogólne leśne	23	34	
24. Słowniki Encyklopedye	1	124	
25. Dzieła mieszane	18	40	
26. Mappy	1	1	

w Ogóle 268T:839

Gabinet Zoologiczny składał się na końcu roku z Exemplarzów 22 — Do tych, których w ryśie roku przeszłego wzmiankowaliśmy przybyły:

8. Sarna, *Cervus Capreolus* fem.
9. Tchórz, *Mustela putorius* Mas:
10. Sokół pospolity, *Falco comunis* fem:
11. Sokół myszołów, *Falco buteo* mas:
12. Sowa puszczyk, *Strix aluco* mas:

13. Wrona, *Corvus cornix* mas:
14. Wrona skeletowana.
15. Kuropatwa, *Perdrix cinerea* mas:
16. Nurogęs, *Mergus Merganser* mas:
17. Nur czubaty, *Colymbus cristatus*.
18. Nur mniejszy, *Colymbus minor*.
19. Żoźna zielona, *Picus viridis* fem:
20. Zimorodek, *Alcedo ispida*.
21. Snieguła, *Emberiza nivalis*.
22. Rosochy (*rogi*) Daniela. (a)

Gabinet mineralogiczny w tym roku założony, składa się z sztuk 382 minerałów francuzkich, Niemieckich, Kieleckich i Litewskich — przez Prezesa Rady i Professorów Kitaiewskiego i Skarbka ofiarowanych.

Oprócz tego założone zostało Muzeum ogólne, do którego nabyto w tym roku Narzędzi mierniczych następujących.

(a) Exemplarz pod Nro 8 iest wypchany i ofiarowany przez Ucznia szkoły leśney P. Michała Szware — Exemplarz pod Nro 17 przez P. Sokolnickiego Burmistrza Miasta Raczki — Exemplarz pod N. 10 bezimiennie ofiarowany — wszystkie inne wypchane przez P. Brunnes Konserwatora Gabinetu w Uniwersytecie, a Exemplarz pod Nro 22 ofiarowany przez P. Marszałowskiego Naczelnika Wydziału w Kommissyi Rządowej Skarbu.

1. Bussolę dużą z celownikami.
2. Sztuciec (*Reuszeug*) kompletny.
3. Linię dioptryczną.
4. małą Bussolę do orientowania
5. Libellę podługowatą.
6. -- okrągłą.

Wzory stereometryczne.

Wzory topograficzne.

Globus ziemny i niebieski.

Model pieca smolarnego.

Dwa modele wozów dla przewożenia
zwierząt żywych.

6. O NIEKTORYCH NAYPOTREBNIĘ- SZYCH DZIEŁACH LEŚNYCH.

Potrzeba gruntownego nabycia wiadomości stosownych do powołania któremu poświęcamy się, tak jest poszechnie już przyznana, że się codzień powiększa w kraju naszym liczba czytających, co dowodzi coraz częstsze wydawanie dzieł nowych a między niemi dzienników i pism peryodycznych nawet technicznych. — Ci co sobie zawód leśny obrali, co już są w tym odziale administracyi publiczney umieszczeni, czują iak inni, że się w sztuce swoiëy doskonalić powinni. — Ztąd częste szukania rady i pomocy, ztąd zapytania o dziełach w których przyzwoite oświecenie znaleśby można. — Dla dogodzenia tym chwalebny chęciom, umyśliłimy umieścić tu krótki spis dzieł leśnych naysposobniejszych. — Ograniczamy się na piętnastu, z których w polskim języku podaiemy siedm, w niemieckim sześć, w francuzkim dwa. — Dla dania zaś sposobności uczynienia w téy ieszcze

liczbie przyzwoitego wyboru, dodamy do każdego Dzieła, krótkie o treści iego i użyteczności, wyobrażenie.

a. DZIEŁA POLSKIE.

Mało jest bardzo pism o leśnictwie w języku naszym i dla tego zamiast wyboru lepszych, umieszczamy tu wszystkie tylko dotąd w kraiu naszym wyszłe.

1. *Roślin utrzymanie, rozmnożenie i zażycie* przez X. Kluka w roku 1778.

Niespracowanemu w usiłowaniach swoich dla dobra kraiu *Klukowi*, winniśmy to najpierwsze dzieło polskie, w którem wzmianka jest o leśnictwie. — Tom drugi Lasami trudniący się, podzielony jest na ośm rozdziałów.

Pierwszy. Opisuie części drzew.

Drugi. Opisuie same drzewa i krzewy w kraiu naszym rosnące.

Trzeci. Wskazuie pobudki do utrzymywania rządu w lasach i rozmnożenia ich.

Czwarty. Mówi o zasieniu lasów na miejscach bezleśnych.

Piąty. O rozmnożeniu drzew w lasach.

Szósty. O utrzymywaniu lasów zarosłych.

Siódmy. O pożytkowaniu lasów.

Ośmy. O wysadzaniu drzewem miéysc różnych.

X. Kluk czerpał przepisy w dziele swoim obięte, po większey części, z pism *Duhamela* i z Ustawy Ludwika XIV. roku 1669 wydaney. — Pomimo, że od tego czasu znaczne w nauce leśney uczyniono postępy, nie bez użytku iednak będzie czytanie tego pierwiastkowego u nas dzieła. — Zwrócić iednak uwagę czytelników powinniśmy, na niektóre w nim niedokładności.

Art: 28. Karta 15.

Nie iedna tylko *brzoza* iakmówi Kluk, ale wszystkie drzewa same się sieią. — Człowiek chcący naśladować naturę i działania iey zastępować, uważać powinien kiedy się naturalnie drzewa osiewaią, i tę porę do sztucznego zasiewu wybierać.

Art: 31. Karta 17.

Buk nie na każdym gruncie udaie się iakmówi Kluk, i owszem wymaga ziemi dobrej, głębokiéy i klimatu umiarko-

wanego. — Ztąd to tak mała obszer-
ność lasów *bukowych* w naszym kraju.

Art: 48. Karta 26.

Świrk jest gatunkiem osobnym drzewa, nie
zaś odmianą *Jodły* iak utrzymuje X
Kluk. — Nasiona *świrkowe* nigdy *Jo-*
dły a *iodłowe* nigdy *świrku* niewy-
dadzą.

Art: 56. Karta 29.

Ilekroć Kluk wspomina o kwiecie tak
nazwanym *czczym*, znaczyć to ma
kwiat męzki.

Art: 68. Karta 34.

Szyszki *sosnowe* nie lat kilka doyrzewiają
iak mówi Kluk, ale tylko miesięcy
ośmnaście, to iest: od Kwietnia jedne-
go roku do Października roku drugie-
go. — Nie w Sierpniu, lecz na wiosnę
wypadaiają z szyszek orzeszki skrzydlate,
zktórych nie trzeciego roku iak mówi
Kluk, ale tegoż samego roku wscho-
dzi małe drzewko.

Art: 75. Karta 38.

Nasienie *wiązowe* nie na wiosnę, lecz

w Czerwcu zbierać i zasiewać należy, bo w tym miesiącu dojrzewa.

Co tylko Kluk mówi o wzroście drzew, powiększény części stosuje się do Francyi. — U nas też same gatunki drzew daleko dłuższego czasu wymagają.

Nakoniec co do sposobu *Urządzenia Lasów*, nadmienić należy, że gospodarstwo *wysokopiennie z rębami następnemi*, nieznaione było Klukowi i dla tego tu tylko o gospodarstwie *porębowém* iest mowa, które iednak tylko w lasach *niskopiennych* uskutecznione być może, a do tego niedokładny iest przepis o *nasiennikach* a między innemi zupełnie fałszywe twierdzenie (Art; 266) że Dąb niezdatny iest do odrosli z korzenia, chyba gdyby był stary. — I owszem zdatny iest bardzo Dąb do gospodarstwa *niskopiennego*, wyiąwszy ieżeli pnie są zbyt stare, bo w tedy właśnie siła wydawania odrosli słabieie i zupełnie ustaie.

2. *Ustawy powszechne dla Dóbr moich rządzców p. Xiężnę Jabłonowską 8 Tomów in 8vo — roku 1786 — Cena Zło: 40.*

Tom piąty dzieła tego w 1787 roku wydany, zawiera przepisy podług których dziedzi-czne lasy X. *Jabłonowskięy* do Siematycz na-

leżące miały być urządzone co do ich zachowania, rozchodu, zysku, i powinności użytych Officyalistów. — Przepisy te kończy krótkie opisanie drzew i krzewów krajowych. — Dzieło Kluka co do samych prawideł gospodarstwa leśnego i co do części botanicznej więcej ma zalet. — Dzieło X. *Jabłonowskiéy* więcej jest praktyczne i daie wzór zaprowadzenia wewnętrznej administracyi leśnej.

3. *Słownik Roślinny* przez X. Kluka 1803 we trzech Tomach — Cena Zł: 15.

Dzieło bardzo użyteczne, tak dla lubiących Botanikę, jako i dla trudniących się leśnictwem. — Porządek alfabetyczny ułatwia wynalezienie przedmiotu, a *Terminologia* polska i łacińska tudzież dodane użycie lekarskie roślin, dopełnia korzyści jaką z dzieła tego czytelnik ciągnąć może.

4. *Gospodarstwo leśne* przez L. P. w Wilnie 1806. — Cena 3 Zł: gro: 15.

Dziełko dorywcze przedrukowane z trzech Numerów pisma peryodycznego wychodzącego dawniej pod imieniem Dziennika Wileńskiego. — Składa się ze wstępu, w którym Autor daie wyobrażenie całej Nauki Leśnictwa, ogólnego po-

działu lasów, tudzież wzrostu drzew, ich rębności i gatunków które w kraiu naszym służyć mają za przedmiot gospodarstwa. — W wstępie tym zdaie się Auotr obiecywać wydanie dzieła obszerniejszego o wszystkich częściach leśnictwa, a na samym końcu tego wstępu oświadcza, iż zacząć zamysła od lasów *sosnowych* i *iodłowych* — témczasem w dziele swoim samemi tylko *sosnowemi* lasami zatrudnił się, a od roku 1807 w którym to dzieło wydał, nic więcéy publiczności nieudzielił.

Rzecz o lasach *sosnowych* podzielona iest na pięć *oddziałów*: *pierwszy* opisuie życie, wzrost i własności sosny; *drugi* uprawę lasów sosnowych; *trzeci* ich zachowanie; *czwarty* wyrabianie; *piąty* szacowanie. — Dzieło to nosi na sobie cechę pierwszych w sztuce usiłowań. — Widać w ním obeznanie się z nowszemi lubo nie naynowszemi leśnictwa postępami i chęć przyswoienia ich i zastosowania do kraiu naszego. — *Terminologii* iest nowa, lecz nie zawsze szczęśliwie dobrana. — Od czasu iak w Królestwie naszym więcéy się tym przedmiotem zaięto, iuż kilku w *Terminologii* dopełniono odmian. — Wspomniemy tu o niektórych rzecz lepiéy i dokładniéy wyrażaiących.

Sztukę naykorzystniejszego użycia płodów leśnych, nienazywamy iuż *wyrabianiem* ale u-

żytkowaniem, a to dla tego, że ten wyraz jest ogólniejszym i więcéy obemyiającym.

Do zachowania lasów liczymy urządzenie i Policją leśną — wyrazu tego »Urządzenia» używamy zamiast *szacowania*, co jest przyzwoiciéy i iaśniéy.

Niemówiemy iuż gospodarstwo *wysiekowe*, ale *wyrębne* albo *niskopiennie*. Wyraz *wysiekowe* jest mniéy szlachetny, a przeto iuż zarzucony.

Zamiast wyrazów złożonych *Cienoręb*, *Jasnoręb*, *Czystoręb*, używamy teraz podwójnych i naturalniejszych, *ręb ciemny*, *ręb iaśny*, *ręb zupełny*.

W przepisach *urządzenia* które Autor *szacowaniem* nazywa, wyjaśniony jest *systemat materyalny*. — O *systemacie połączoneym* nie musiał ieszcze Autor mieć dokładnego wyobrażenia.

5. *Katechizm Leśny* przez P. von Knoll 1808. — Cena Zł: 4.

Szkoda że dzieło to małe, w stylu prostym napisane, i użyteczną naukę zawieraiące, lubo po polsku wydane, na ięzyk polski wytłomaczone by bydź powinno. — Wszędzie znać Cudzoziemca, wszędzie wyraz, albo zupełnie nie polski, albo też tak prowincjonalny, że tylko koło *Rawicza* i *Głogowy* zrozumiany bydź może. — Pomimo tego iednak zawiera

w sobie praktyczną naukę, tak Botaniki leśnej, iak uprawy, użytkowania a w części i zachowania tyczącą się. — Dziękować nawet powinniśmy JP. Knoll że chciał nam użyteczną uczynić przysługę, co tém więcéy pracy kosztować go musiało, że do tego użył ięzyka, z którym nie iest zupełnie spoufany.

6. *Umiejętność Lasowa* czyli *Rękopisąg leśniczowski* przez P. Kobierzyckiego. — 2 Tomy 1809 - 1810. — Cena Zł: 15.

Dzieło to iest tłumaczeniem dzieła niemieckiego P. *Burgsdorff* wydanego pod tytułem: *Forsthandbuch*. — A iak oryginału użyteczność powszechnie iest uznana, tak i przepolszczenie iego na wdzięczność polaków zasługiwać powinno. — Ale czemuż wszystko oprócz samego tylko przedmiotu w tłumaczeniu tém, zamiast przyjemności, przyczyną odrazy staie się? — Czemuż to polszczyzna iest tak ciężka, nieokrzesana, niepolska, — czemu styl iest tak ciemny, szorstki i niezrozumiałemi wyrazami nastrzępiony, — czemu pisownia iest tak fałszywa i nieprzyjemna, — czemu druk tak niepoprawny, papier tak gruby i oko rażący? — Życzyć więc nam koniecznie należy, ażeby Polak rzeczą i nazwiskiem chciał dwa te pisma i

P. Knoll i P. Kobierzyckiego raz jeszcze na polskie wytfómaczyć i przyjemniejszym wydaniem nas obdarzyć.

7. *Kalendarz Leśny i Łowiecki* przez P. Held 1817 roku.

Dzieło niewielkie, bardzo użyteczne. — P. Held dawniey Nadleśny Generalny za czasów Xięstwa Warszawskiego, a teraz w Xięstwie Poznańskim umieszczony, miłą nam tym Kalendarzem uczynił przysługę — sposób tabellaryczny okazując, co w każdym miesiącu tak wleśnictwie iak i w łowiectwie jest uwagi godnego — ułatwia użycie tego dzieła, a zewnętrzna jego postać zaleca się dobrą polszczyzną, stylem łatwym, drukiem i papierem dobrym.

b. *DZIEŁA NIEMIECKIE.*

Wielka bardzo jest liczba dzieł w niemieckim ięzyku o leśnictwie wydanych. — W wyborze pięciu tylko dzieł radziliśmy się największych dla kraiu naszego użyteczności.

8. *Anweisung zur Holzzucht für Förster* przez P. Hartig — siódme wydanie 1808 w *Marburgu*.

Użyteczność dzieła tego, sąd opinii przez

siedm wydań stwierdził nayzupełniéy. — Wytlómaczone iest na ięzyk francuzki dwa razy; wyglédamy z niecierpliwością dobrego polskiego tlómaczenia.

Uprawa *wysokopienna, wyrębna, mieszana i nadzwyczajna* iest przedmiotem tego dzieła, które każdy oświecony leśniczy posiadać powinien.

9. *Anweisung zum Waldbau* przez P. Cotta — drugie wydanie 1817.

Jeszcze iedno dzieło o uprawie, które również między naylepszymi w tym rodzaju mieścić się powinno. — Teorya gospodarstwa wyrębnego lepiéy ieszcze tu iest wyłożona, iak w dziele poprzedzającym.

10. *Lehrbuch für Förster* przez P. Hartig piąte wydanie 3 Tomy 1817 w Stuttgardzie. — Cena 27 Złó:

Jest to zbiór ogólny wszystkich Wiadości Nadleśniczemu potrzebnych. — Znaydzie tu Czytelnik Botanikę, uprawę, użytkowanie i zachowanie lasów — wszystko zwięzle i dokładnie. — Dzieło bardzo użyteczne.

11. *Lehrbuch für Jäger* przez P. Hartig drugie wydanie 2 Tomy 1811 w Tubingen.

Czém dzieło poprzedzające jest dla leśniczych, tém obecne jest dla łowczych. — Zoologia ogólna i myśliwa i Nauka łowów podane tu są zupełnie i dokładnie.

12. *Anweisung zur Taxation und Beschreibung der Forsten* przez P. Hartig. Tomów 2. czwarte wydanie Giessen 1819.

Jest to dokładne i zgłębiające wyłuszczenie urządzenia lasów podług *Systematu materialnego*. — W oczekiwaniu równie doskonałego dzieła podług *systematu połączonego*, dzieło to P. Hartig za najlepsze poczytać można.

13. *Forsthanbuch* przez P. Burgsdorf — czwarte wydanie w Berlinie 1805 roku.

Jest to zbiór wszystkich wiadomości leśnych, potrzebnych tak dla Urzędników miejscowych, iako i dla sterujących. — Dzieło to lubo bardzo użyteczne, ustępuje dziełom Hartiga i Cotta tak co do przepisów uprawy iako i Urządzenia.

c. *DZIEŁA FRANCUZKIE.*

14. *Nouveau manuel foréster* przez Pana Baudrillard w Paryżu 1808.

Jest to tłumaczenie dzieła P. Burgsdorf wydanego pod Tytułem: *Forsthandbuch*. — W zastosowaniu Administracyiném P. Baudrillard poszedł za przepisami francuzkiemu, iak P. Kobierzycki za Austryackimi, a Autor oryginału za Pruskiemi.

15. *De la Culture des bois* przez P. Baudrillard.

Jest to tłumaczenie dzieła P. Hartig o uprawie patrz Nr 8.
